

Commissie Mens en Samenleving

Behandeld door	A. Pehlivan	Datum	2 oktober 2015
Doorkiesnummer	030 – 28 60353	Ons kenmerk	15.510130
E-mail	a.pehlivan@utrecht.nl	Onderwerp	Utrecht zijn we Samen: stand van zaken preventie en aanpak radicalisering
Bijlage(n)	Samenvatting focusgroepgesprekken		
Uw kenmerk		Verzonden	
Uw brief van			Bij antwoord datum, kenmerk en onderwerp vermelden

Geachte dames en heren,

Wij hebben toegezegd u periodiek te informeren over de ontwikkelingen rond en onze aanpak van radicalisering. Op 3 februari 2015 heeft u een eerste commissiebrief ontvangen met kenmerk 15.500981. Daarna heeft er nog een expertmeeting plaatsgevonden op 5 maart 2015. Daarin zijn de leden van de Commissie Mens & Samenleving met presentaties geïnformeerd over de aanpak en is er gewerkt in subgroepen aan diverse thema's. Op 24 maart jl. is tijdens de Commissie Mens en Samenleving verder gesproken over de ingezette koers. De input die u toen heeft gegeven is betrokken bij de ontwikkeling van het Utrechtse Actieplan 'Utrecht zijn we Samen'. Op 2 juni jl. was er een grote bijeenkomst over Utrecht zijn we Samen met alle partners uit de stad. De input van de 90 deelnemers leverde het fundament voor het Utrechtse Actieplan dat u op 9 juli 2015 ontving. Dit integrale plan is de basis van de aanvraag van versterkingsgelden bij het Rijk. In de tussentijd zijn er zowel op rijksniveau (zie het Actieprogramma Integrale Aanpak Jihadisme) als op lokaal- en zelfs op buurtniveau (zoals de focusgroepgesprekken in Kanaleneiland) maatregelen genomen om radicalisering aan te pakken.

In deze brief geven wij u een overzicht van de ontwikkelingen op het gebied van radicalisering en gaan we in op alle cirkels van de aanpak. Wij sluiten af met informatie over financiën en versterkingsgelden:

1. Utrecht zijn we samen algemeen
2. Hulpverlening en repressie (dreigingsniveau, ontwikkeling problematiek in Utrecht, bestuurlijke maatregelen en voetbalwet)
3. Signalering
4. Inclusieve samenleving
5. Financiën

1. Utrecht zijn we Samen algemeen

Het fundament van het Actieplan Utrecht zijn we Samen is gezamenlijke inzet van partners uit de stad en gemeente. De partners uit de stad hebben werkgroepen gevormd en resultaten geformuleerd. De gemeente faciliteert de werkgroepen en zet in op het vergroten van het netwerk van betrokkenen bij de aanpak. Daarnaast is de gemeentelijke inzet in de laatste maanden van 2015 gericht op het maken van afspraken met partners over de besteding van de versterkingsgelden vanaf 2016. In maart 2016 kunt u een overzicht van de stand van zaken verwachten.

2. Hulpverlening en repressie

2.1 Dreigingsniveau en spanningen

Het nationale dreigingsniveau in Nederland blijft onveranderd substantieel. Dat betekent dat de kans reëel is dat er een aanslag in Nederland plaatsvindt. De vrijdelde aanslag in de Thalys op 21 augustus jl. toont aan hoe moeilijk het is een gewelddadige eenling te stoppen, ook al is deze in beeld bij de inlichtingendiensten.

Het afgelopen jaar zijn er in Nederland op diverse plaatsen wat spanningen in de samenleving geweest, bijvoorbeeld naar aanleiding van het overlijden van Mitch in Den Haag. Er is in Utrecht op dit moment geen sprake van verhoogde spanningen tussen groeperingen. Mogelijk nemen de spanningen tussen de Turkse en de Koerdische gemeenschap tijdens de Turkse verkiezingen (begin november) toe. In het Duitse Essen is zondag 13 maart 2015 een demonstratie verboden omdat autoriteiten bang waren dat het zou komen tot gewelddadigheden tussen Turken en PKK-aanhangers. In Rotterdam was er diezelfde dag wel een optocht met ongeveer 3000 deelnemers. Deze verliep zonder incidenten. In het verleden hebben spanningen tussen beide groepen in Utrecht niet geleid tot grote ongeregelheden. Ontwikkelingen van de spanningen tussen deze groeperingen volgen we in Utrecht op de voet.

2.2 Ontwikkeling in de omvang van de problematiek in de stad Utrecht

Sinds 2013 worden alle signalen van mogelijke radicalisering besproken en opgepakt in een casuoverleg. In de meeste gevallen blijkt het uiteindelijk niet om radicalisering te gaan en is de reguliere hulpverlening afdoende. Gevallen die wel met radicalisering te maken hebben, krijgen een aanpak op maat.

In de commissiebrief van 3 februari 2015 hebben we u inzicht gegeven in het aantal casussen in de stad Utrecht. In onderstaande tabel geven we u een actueel beeld en de ontwikkelingen tussen februari en september.

Overzicht Gemeente Utrecht			
	Februari	September	Ontwikkeling februari – september
Uitreizigers (1 minderjarige)	6	6	1 nieuw persoon en 1 mogelijk gesneuveld
Terugkeerders (4 minderjarigen)	9	8	1 minder, naar andere regio verhuisd
Tegengehouden	2	1	1 minder, naar andere regio verhuisd
Vermoedelijk gesneuveld	2	3	1 meer, dit was een uitreiziger
Totaal aantal personen	19	20	(Inclusief de 2 personen die tussen februari en september verhuisd zijn)
Totaal aantal personen	19	18	Totaal aantal personen in Utrecht

Duiding van de tabel:

- Van de 18 personen die besproken worden in het casuoverleg zijn er 5 minderjarige kinderen (jonger dan 18 jaar). Onder de uitreizigers en terugkeerders bevinden zich ook gezinnen.
- De motieven voor vertrek en terugkeer van uitreizigers zijn niet altijd bekend. Het kunnen bijvoorbeeld terroristische motieven, humanitaire motieven, de wens zich elders definitief te vestigen of familiebezoek zijn.
- Bij elk van deze casussen is er intensief contact met de familieleden en/of terugkeerders en is waar nodig hulpverlening (in het gezin) aanwezig.

2.3 Bestuurlijke maatregelen

Een strafrechtelijke benadering alleen is bij de aanpak van radicalisering veelal niet afdoende. Bijvoorbeeld wanneer sprake is van een *vermoeden* dat een persoon gaat uitreizen of *vestigt* in een oorlogsgebied. Beide handelingen zijn in principe niet strafbaar. Pas in geval van (een verdenking van) participatie in een terroristische organisatie kan een strafrechtelijke procedure worden gestart. Met het toepassen van bestuurlijke maatregelen wordt deze lacune zoveel mogelijk gedicht, door drempels op te werpen om bijvoorbeeld uitreizen te voorkomen, financiële ondersteuning van (potentiële) uitreizigers en/of terroristische organisaties te bemoeilijken of ronselen tegen te gaan. Voor alle maatregelen geldt dat er voldoende grondslag moet zijn, zoals bijvoorbeeld een gegronde vermoeden van (mogelijke) uitreis naar een terroristisch strijdgebied, aansluiting bij een aangewezen terroristische organisatie of betrokkenheid bij een terroristische daad.

2.3.1 De paspoortmaatregel

Eén van de bestuurlijke maatregelen om te bemoeilijken dat inwoners uitreizen naar een terroristisch strijdgebied is de *paspoortmaatregel*. De NCTV kan een verzoek indienen bij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties om een paspoort vervallen te verklaren of te weigeren. Deze persoon wordt dan opgenomen in het Register Paspoortsignaleringen (RPS). Na opname in het RPS kan een paspoort worden geweigerd of worden ingenomen ter vervallen verklaring door een daartoe bevoegde instantie. Dit zijn onder andere de burgemeester en de minister van Buitenlandse Zaken.

Deze *inleverplicht* kan mondeling of schriftelijk worden opgelegd aan de houder van het paspoort. Zonder paspoort wordt het moeilijker om uit te reizen.

2.3.2 Financiële maatregelen

Verder behoren financiële maatregelen ook tot de mogelijkheid. Hieronder vallen de *financiële sanctiemaatregel*, oftewel '*bevroeringsmaatregel*' en het stoppen van uitkeringen (Studiebeurs, WWB e.d.). Het verschil tussen de twee maatregelen is dat de bevroeringsmaatregel zich richt op het blokkeren van de toegang tot financiële tegoeden. Het stoppen van uitkeringen heeft als gevolg dat een persoon geen financiële middelen meer ontvangt. Hieronder wordt nog kort ingegaan op de twee soorten financiële maatregelen.

De bevroeringsmaatregel houdt in dat de tegoeden en andere financiële of economische middelen van personen worden bevroren. Voor de omgeving is het dan tevens strafbaar om financiële middelen over te maken naar de persoon. De minister van Buitenlandse Zaken neemt het besluit om de verdachte op de nationale terrorismelijst te plaatsen, in overeenstemming met de minister van Veiligheid en Justitie en de minister van Financiën. Door een persoon op deze terrorismelijst te plaatsen worden de financiële tegoeden bevroren.

In geval van het stopzetten van uitkeringen en studiefinanciering dient opgemerkt te worden dat dit vooral wordt toegepast bij onderkende uitreizigers. Met het stopzetten van uitkeringen kan worden voorkomen dat enerzijds achterblijvers opgezadeld worden met eventuele schulden en anderzijds dat er misbruik wordt gemaakt van gemeenschapsgeld voor de gewapende strijd. Gemeentelijke uitkeringen (bijvoorbeeld WWB of Wajong) worden na het doorlopen van de gebruikelijke gemeentelijke procedures stopgezet.

Bij andere uitkeringen die niet beheerd worden door de gemeente (denk hierbij aan studiebeurs dat in beheer is van DUO) kan vanuit het casuoverleg een verzoek gedaan worden aan de betreffende instantie. Vervolgens is het aan die instantie om de eigen procedures in werking te zetten.

2.3.3 Toepassing van de paspoort- en financiële maatregelen in Utrecht

In Utrecht worden de bestuurlijke maatregelen toegepast in goed overleg met de NCTV en politie. Hierbij is het uitgangspunt dat de verschillende aanpakken elkaar niet mogen tegenwerken. Bij elke Utrechtse casus vindt in het lokale casuoverleg toetsing aan de criteria voor de maatregelen plaats. Als aan deze criteria wordt voldaan, dan worden de maatregelen toegepast door de instantie die daartoe bevoegd is. Deze maatregelen zijn echter op zichzelf staand vaak niet voldoende om een uitreiziger tegen te houden. De paspoortmaatregel lijkt soms minder effectief als een potentiële uitreiziger naast de Nederlandse nationaliteit ook een tweede nationaliteit bezit en daarmee mogelijk de beschikking heeft over meerdere reisdocumenten. Toch draagt ook in deze gevallen een paspoortmaatregel bij aan het verder verstoren van een eventuele uitreis poging. Ook kan een potentiële uitreiziger simpelweg illegaal de grens proberen over te steken. Een financiële maatregel kan bijvoorbeeld contraproductief werken bij het re-integratietraject van een terugkeerder. Naast bestuurlijke en strafrechtelijke maatregelen wordt daarom altijd gekeken naar de samenhang met andere interventies, zoals de-radicalisering, geestelijke begeleiding en/of toeleiding naar werk, school, huisvesting en bijvoorbeeld schuldhulpverlening. Deze maatregelen zijn ook voor de omgeving van de (potentiële) uitreiziger mogelijk, net als voor iedere andere inwoner van Utrecht.

2.3.4 Voetbalwet en ronselaars

Op 30 juni 2015 heeft de Eerste Kamer ingestemd met de aanscherping van de Wet maatregelen bestrijding voetbalvandalisme en ernstige overlast (kortweg: de Voetbalwet) die daarna op 1 juli 2015

in werking ging. Naast voetbalvandalisme kan de Voetbalwet ook worden gebruikt voor het bestrijden van *ernstige overlast* in wijken en rond evenementen zoals Koningsdag. De wet is daarom onderwerp in de discussie over de aanpak van ronselaars voor de jihad. Alleen wanneer het ronselen in de openbare ruimte gepaard gaat met een verstoring van de openbare orde, is toepassing van de maatregelen uit de Voetbalwet mogelijk. De meeste ronselpraktijken vinden (op dit moment) echter plaats via het internet, in één-op-één gesprekken en tijdens besloten bijeenkomsten. Daarnaast blijkt het in de praktijk erg lastig om vast te stellen dat er sprake is van ronselpraktijken. Ieder signaal van ronselen wordt echter serieus genomen en diepgaand uitgezocht. Mocht er sprake zijn van ronselen dan zullen de beschikbare maatregelen (strafrechtelijk en bestuurlijk) worden toegepast.

3. Signalering

3.1 Signalering radicalisering en ronselen

Binnen de aanpak radicalisering wordt voortdurend gewerkt aan het versterken en uitbreiden van het signaleringsnetwerk in Utrecht. Dit netwerk bestaat uit professionals, met name frontlijnmedewerkers, organisaties en bewoners. Een belangrijk onderdeel van het signaleringsnetwerk bevindt zich in de gemeente zelf. Ook gemeenteambtenaren komen veelvuldig in contact met de doelgroep. Zowel gemeenteambtenaren als medewerkers van andere organisaties worden getraind zodat er binnen ieder relevante organisatie taakaccenthouders radicalisering zijn.

Ieder signaal van radicalisering en ronselen nemen we serieus en wordt onderzocht. Het aantal signalen dat we ontvangen neemt ook toe. Het vertrouwen in de aanpak groeit en de gemeenschappen weten wat beter de weg te vinden naar de hulpverlening. Tot nu toe zijn er sinds 2013 zeven signalen van mogelijke ronselpraktijken bij ons terecht gekomen. Deze zijn uitvoerig onderzocht maar hebben niet geleid tot concrete bewijzen van ronselpraktijken in Utrecht.

Met behulp van een completer netwerk komen eventuele ronselaars sneller in beeld en kunnen zij mogelijk vervolgd worden. Voor de aanpak van ronselaars is vroegsignalering cruciaal. Daarom komt vroegsignalering terug in onze aanvraag bij het Rijk voor versterkingsgelden.

3.2 Focusgroepgesprekken

In samenwerking met de NCTV zijn er het afgelopen jaar in Kanaleneiland focusgroepgesprekken gevoerd over radicalisering. Deze gesprekken hebben als doel om het (signalerings)netwerk in Utrecht te vergroten en te versterken. Door een platform te bieden waar mensen ervaringen met elkaar kunnen delen, moet bovendien de weerbaarheid en kracht van de (moslim)gemeenschap verhoogd worden tegen radicalisering en ronselaars.

Er zijn gesprekken gevoerd met vier groepen bewoners uit Kanaleneiland: vaders, moeders, jongeren en professionals. In de groepen zijn de volgende onderwerpen behandeld: visie op de radicaliseringsproblematiek, het duiden van en reageren op signalen, samenwerking bij preventie en suggesties voor een preventieve aanpak. Op 2 september is een definitief rapport gepresenteerd, de samenvatting hiervan vindt u in de bijlage. In grote lijnen komen de uitkomsten overeen met het actieplan *Utrecht zijn we Samen*. Bewoners gaven aan dat de belangrijkste conclusie is om te werken aan een goede preventieve aanpak om te voorkomen dat jongeren radicaliseren. Er wordt gekeken naar de mogelijkheid om ook in andere wijken en buurten focusgroepgesprekken te houden.

3.3 Informatie over melden en signaleren

Uit de focusgesprekken bleek voorts dat zowel professionals als bewoners vinden dat het duidelijker moet zijn, waar bewoners en professionals terecht kunnen met vragen over radicalisering en ronselen of signalen hiervan. Voor professionals zijn stroomschema's ontwikkeld (zie bijlage bij Actieplan). Daarnaast werken we aan informatiemateriaal voor bewoners. Dit ontwikkelen wij met sleutelfiguren uit

de gemeenschappen en zullen we verspreiden op strategische plekken in de wijken, zoals bij buurtteams, buurthuizen, wijkbureaus, zorgcentra en scholen. Medio oktober kunnen deze communicatiemiddelen worden ingezet. Tevens wordt er gewerkt aan de ontwikkeling van een website.

4. Inclusieve samenleving

De inclusieve samenleving staat voor een samenleving waarin alle burgers meedoen, met alle respect voor ieders vrijheid van denken en geloven. Met de versterkingsgelden (zie 5.2) wordt de bestaande inzet op de inclusieve samenleving versterkt. Dit gebeurt door uitbreiding van jongerenwerk op school, meidenwerk, oudertrainingen en begeleiding van kwetsbare jongeren naar werk of scholing. De werkgroep Acceptatie en Integratie heeft aangegeven dat zij samen met de betrokken organisaties en instellingen een anti-discriminatie agenda gaan opstellen. Wethouder Jongerius verbindt zich aan dit initiatief. Het hele college houdt in beleid en uitvoering rekening met het tegengaan van discriminatie.

Ten slotte blijft het college met bewoners in de stad in dialoog over 'Utrecht zijn we Samen'. Zo voerden wethouders Kreijkamp en Jongerius op 9 juni jl. een gesprek met bewoners uit Overvecht en op 8 september jl. vond een gesprek plaats tussen wethouders Geldof en Everhardt met bewoners uit Leidsche Rijn.

5. Financiën

5.1 Toekenning voorjaarsnota

Bij de behandeling van de voorjaarsnota heeft u besloten om jaarlijks tot en met 2018 €323.000,00 euro beschikbaar te stellen voor de aanpak van radicalisering. Deze middelen worden besteed aan extra formatieplaatsen. Deze extra formatie geeft de aanpak van radicalisering meer slagkracht en geeft een impuls aan de verdere professionalisering van de persoonsgerichte aanpak, de signalering en het versterken van de netwerken in de wijken.

5.2 Versterkingsgelden

Zoals bekend is er bij het Rijk een aanvraag ingediend voor versterkingsgelden. Op 8 september jl. informeerde het college u over de toekenning van versterkingsgelden door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTV). De gemeente Utrecht krijgt voor het jaar 2016 een bedrag van €682.500,00 voor de integrale aanpak van radicalisering, beschreven in het Actieplan "Utrecht zijn we Samen". Tot 2020 kan jaarlijks opnieuw een bijdrage worden aangevraagd. Het bedrag dat nu is toegekend, wordt –conform de bestedingskaders van de NCTV– in 2016 besteed aan inzet op alle drie de ringen van de aanpak: inclusieve samenleving, signalering, hulpverlening en repressie.

De *inclusieve samenleving* wordt versterkt door middelen voor jongerenwerk op school en meidenwerk, gericht op kwetsbare meiden. Ook is er budget toegekend voor oudertrainingen en het faciliteren van dialoog in de stad. Ten slotte is er ruimte om jongeren beter te begeleiden naar werk of scholing. Het Rijk onderzoekt in hoeverre Vreedzame Wijk en Vreedzame School versterkt kunnen worden in de vorm van een landelijke aanpak.

Helaas kan het, ondanks inzet op preventie, nog steeds voorkomen dat jongeren radicaliseren. Om dit nog beter vroegtijdig te kunnen *signaleren*, is er budget voor deskundigheidsbevordering. Tijdens een driedaagse opleiding worden taakaccenthouders van verschillende organisaties zoals de GGZ, buurtteams, leerplicht etc getraind op het onderwerp radicalisering en extremisme. Deze taakaccenthouders zijn voor medewerkers van de betreffende organisatie het eerste aanspreekpunt bij

vermoedens van radicalisering. Zij kunnen helpen met het duiden van signalen en eventueel opschalen naar het casusoverleg Radicalisering. Daarnaast worden frontlijnmedewerkers getraind. Dit zijn medewerkers die vanwege hun functie veelvuldig in contact komen met de doelgroep. Zij krijgen een eendaagse opleiding multicultureel vakmanschap en radicalisering. Hierdoor zijn ze beter in staat om onderscheid te maken tussen cultuur, religie en radicalisering. Daarnaast biedt het hen houvast om met cliënten van diverse achtergronden om te kunnen gaan.

Voor *hulpverlening en repressie* is er budget om twee onafhankelijke lokale de-radicaliseringsexperts in te zetten. Zij kunnen geradicaliseerde jongeren geestelijk begeleiden met levensvragen en helpen zoeken naar een religieuze identiteit. Dit heeft als doel om het radicaliseringsproces te doen stoppen en uiteindelijk te doen omkeren. De eerste resultaten hiervan zijn positief. Diverse gezinnen en individuen krijgen intensieve begeleiding.

Financiële opbouw versterkingsgelden

De versterkingsgelden zijn door de NCTV als volgt verdeeld:

Inclusieve samenleving

Begeleiding naar werk of scholing:	€ 40.000,00
Jongerenwerk op school:	€ 100.000,00
Meidenwerk:	€ 100.000,00
Oudertrainingen:	€ 10.000,00
Faciliteren dialoog:	€ 25.000,00

Signalering

Deskundigheidsbevordering:	€ 60.000,00
Training frontlijnmedewerkers:	€ 50.000,00
Onderzoek trends:	€ 40.000,00
Stedelijk netwerk:	€ 50.000,00

Hulpverlening en repressie

Specialistische inzet	€ 32.500,00
Inzet 2 experts deradicalisering	€ 120.000,00
Uitbreiding casusoverleg:	€ 7.500,00
Exit traject:	€ 47.500,00

De komende periode worden tussen gemeente en partners afspraken gemaakt over de besteding van de versterkingsgelden in 2016. Met de inzet van reguliere gemeentelijke middelen kan er (gelukkig) al veel worden gerealiseerd. De inzet van 'Utrecht zijn we Samen' is er (ten slotte) op gericht dat samenwerking tot winst leidt zonder dat daar extra geld voor nodig is.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,